ISSN -2583-147X(P), **Vol.- 8, Issue No. III, JUNE 2022**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ସୃଜନଧର୍ମିତାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପରିପ୍ରକାଶ : ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ

- ପବିତ୍ର ଦାସ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୃଜନଶୀଳ ସ୍ରଷ୍ଟା ନିଜ ଜୀବନର ଏମିତି ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପହଞ୍ଚେଯେଉଁ ସମୟରେ ତା'ର ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ଅନୁଭୂତିକୁ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ି ପାଇଁ । ସେହି ଅନବଦ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିଟି ହିଁ ହୁଏ ତା'ର ସୁଦୀର୍ଘ ମାନସ ମନ୍ଥନର ପରିଣତି । ଏହା ତା'ର ସାମଗ୍ରିକ ସତ୍ତାର ଏକ ନିର୍ଯ୍ୟାସ; ଯେଉଁଠି ନିଜର ମୂଳ ଖୋଜିବାର ତାଡ଼ନା ଥାଏ ଭରପୂର । ସେଥିରେ ସ୍ରଷ୍ଟା ଯେତେଦୂର ନୈର୍ବ୍ୟକ୍ତିକ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କଲେବି ସୃଷ୍ଟି ଆପଣାଛାଏଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରେ । ସେହି ସମୟ, ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସ୍ରଷ୍ଟାର ସୃଷ୍ଟି ପାଠକର ହୃଦୟକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶ କରେ । 'ଜୀବନ, ସଂପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ' ପୁସ୍ତକଟି ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର । ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଦେବାଶିଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସୃଜନଧର୍ମୀ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଗଦ୍ୟ ସଙ୍କଳନ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦେବାଶିଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ଗାଳ୍ପିକ ଏବଂ ଔପନ୍ୟାସିକ । ଏହାଛଡା ଉପନ୍ୟାସିକା, ଗୀତିକା, ଗୀତିକବିତା ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି । ବହୁଦିନରୁ ସେ ଏକ ଲଳିତ ନିବନ୍ଧ ଓ ଫିଚରଧର୍ମୀ ଲେଖା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେହି ଇଚ୍ଛାରୁ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏହି ଗଦ୍ୟ ସଂକଳନ ।

ଦେବାଶିଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ "ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ"ଟି ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବିଚିତ୍ରା ପୁସ୍ତକ ପରି ଏହା ମ୍ଭ ଏକ ବିଚିତ୍ରା ସଂକଳନ । ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏହି ତିନୋଟି ବିଭାଗକୁ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ରଖି 'ଜୀବନ, ସଂପକ,ସାହିତ୍ୟ' ପୁସ୍ତକଟି ରଚିତ । 'ଜୀବନ'ରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ପିଲାଦିନ, କଲେଜ ଜୀବନ, ବୟସର ମଧ୍ୟାହ୍ନ, ବୃତ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଓ ଈଶ୍ୱର ଭକ୍ତି ସମ୍ପର୍କିତ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । 'ସଂପର୍କ' ଭାଗରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କ ବାପା, ମା', ଜେଜେ ବାପା, ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଝୁମକୀ ରଥ, ବାନ୍ଧବୀ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ରାଉତରାୟ, ଗୁରୁ ହାଡିବନ୍ଧୁ ସାର୍, ସ୍କୁଲ୍ ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି ସହିତ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ଶେଷ ଭାଗ ତଥା ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଥରେ ସେ ନିଜ ଲେଖକୀୟ ଜୀବନର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗପର ମାନେ କ'ଣ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ନିଜର ଅଭିମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଗପ କବିତା ଓ ଗୀତିକବିତା ରଚନାର ଆଦ୍ୟ ପ୍ରୟାସକାଳର ଅନୁଭୂତି, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର ସହ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଉଥିବା ଆବେଗ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାର ଉଦ୍ୟମ, ପାଠକୀୟ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରତି ଥିବା ମୋହ, ସଂଗୀତ ପ୍ରତି ଥିବା ଆକର୍ଷଣ, ଗୀତିକବିତାର ଉପାଦେୟତା, ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ସାହିତ୍ୟର ଉପଯୋଗୀତା, କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରଗତିବାଦୀ କାବ୍ୟ ଚେତନା ଆଦି ଅନେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଛି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି କେତେକ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ।

'ଜୀବନ'ର ସ୍ରୋତ -

ସମୟକୁ ହାତ ପାପୁଲିରେ ଅଟକାଇ, ନିଜ ଭିତରର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅଥଚ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଅନ୍ତଃସ୍ୱରକୁ ଶୁଣିବା ପାଇଁ କାନଡେରି ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ଅବେଳାରେ ବସିରହି ନିଜର ସ୍ମୃତିକୁ ଦେଖିବାକୁ ବା ବୁଝିବାକୁ ନିଜ ପିଲାଦିନ, ନିଜର କୈଶୋର ବୟସକୁ ଫେରିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପିଲାଦିନ ପରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ପିଲାଦିନ ଏକାଭଳି ଥିଲେ ବି ସେଥିରେ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ରହିଥିଲା । 'ପିଲାଦିନ' ଶୀର୍ଷକରେ ସେ ମନେପକାଇଛନ୍ତି ନୀଳଗିରିରେ କଟାଇଥିବା ମଧୁର ସ୍ମୃତିକୁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ପିଲାଦିନ ଓ କୈଶୋରର ଅନେକ ମଧୁମୟ ସ୍ମୃତି ନୀଳଗିରି ସହ ଜଡିତ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଚୂଡ ପାହାଡ଼, ରାଜବାଟୀ, ରାଜଶାସନ ଅମଳର ପୁରୁଣା କଚେରୀ, ଡାକବଙ୍ଗଳା, ପ୍ରଶସ୍ତ ବଡଦାଣ୍ଡ, ରାଧାବଲ୍ଲଭ ମଠ, ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିର, ଶଙ୍କରାଖୁଣ୍ଟାପୋଖରୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଗର ଏସବୁର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ମାନସପଟରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ପିଲାଦିନେ ଦେଖିଥିବା ନୀଳଗିରିର ରାଜବାଟୀ, କଇଁପୋଖରୀ, ପଦ୍ମପୋଖରୀ, ଚାଷଜମି, ବିଲଗହୀର ଓ ପିଲାବେଳେ ଶୁଣିଥିବା ଅନେକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ଲୋକଶ୍ରୁତି ଓ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ସବୁ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡିକରେ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପାଲଟିଛି । ଯଥା:- 'ପରିବ୍ରାଜକ', ଜଣେ ନାରୀର ଆତ୍ମକାହାଣୀ', ବଗ ଓ ଗେଣ୍ଡୁଫୁଲ', 'ପ୍ରଜାପୁତ୍ର ଓ ରାଜକନ୍ୟାର କାହାଣୀ'ରେ ନୀଳଗିରିର ଛାପ ରହିଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ।

କଲେଜ୍ ଜୀବନ ଓ ହଷ୍ଟେଲରେ କଟେଇଥିବା ସମୟକୁ ନେଇ ରହିଥିବା ଅନୁଭୂତିର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ 'କଲେଜ ଜୀବନ'ଶୀର୍ଷକ ଆଲୋଚନାରେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ୍ ଓ ନିଉ ହଷ୍ଟେଲର ଅନୁଭୂତି ଥିଲା ଆଦ୍ୟ ତାରୁଣ୍ୟର ସ୍ମରଣୀୟ ଅନୁଭୂତି । ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ କରି ପାଦ ଥାପନ୍ତି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନରେ ସ୍ନାତକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ । ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ପରି ତାଙ୍କର ମଧ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ନିଉ ହଷ୍ଟେଲ ଛାତ୍ରାବାସରେ ରହିବା ପାଇଁ,ତାଙ୍କର ସେ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହୋଇଛି । କିଛିଦିନ ରହଣି ପରେ ନିଉ ହଷ୍ଟେଲରେ ରହୁଥିବା ସହରାଞ୍ଚଳ ଓ ରାଜ୍ୟ ବାହାରୁ ଆସି ପଢୁଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ହିନ୍ଦୀ ଶିଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି, ଯାହା ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ନୂଆଦିଲ୍ଲୀସ୍ଥିତ ଜବାହାରଲାଲ ନେହେରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏମ୍.ଫିଲ୍ କରିବାରେ । ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିଲାବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଡୁବି ତବଲା ଥିଲା । ହଷ୍ଟେଲର ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କ ମନରେ ତାହା କୌତୁହଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଲେଖକ ମନେ ପକେଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ସେତେବେଳେ ଚାହା ସହ ବିସ୍କୁଟ୍ ଖାଇବା ପାଇଁ ସେ ମାଲଗୋଦାମରୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଶସ୍ତା ବିସ୍କୁଟ୍ ଆଣି ନିଜର ବୁଦ୍ଧିମତାକୁ ସାବାସି ଦିଅନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପରେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ତାହା ଥିଲା କୁକୁର ବିସ୍କୁଟ୍ । ଏସବୁ ବିଷୟ ବେଶ୍ ହାସ୍ୟୋଦ୍ଦୀପକ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତର୍କ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଭାଗନିଅନ୍ତି, ବନ୍ଧୁମାନେ ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନଜରରେ ଦେବାଶିଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଜଣେ ପ୍ରଫେସନାଲ୍ ଡିବେଟର୍ ।

ଭଲଲୋକ ଉପରେ ସଂଜ୍ଞା ଦେବାକୁ ଯାଇ କୁହନ୍ତି ଭଲ ଲୋକମାନେ ବେଶୀଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ନାହିଁ କାରଣ ଭଲଲୋକେ ନିଜ ଟେନସନ୍ ସହ ସାରା ଦୁନିଆର ଟେନସନ୍ ମୁଣ୍ଡକୁ ନିଅନ୍ତି ଫଳସ୍ୱରୂପ ସେମାନେ ଅଳ୍ପାୟୁ ହୁଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମେ ନିଜକୁ ବୋଧ ଦେଉ, ଭଗବାନ ତାଙ୍କର ବେଶୀ ପ୍ରିୟ ଲୋକଙ୍କୁ ନିଜ ପାଖକୁ ଶୀଘ୍ର ଡାକି ନିଅନ୍ତି ବୋଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଆମ ଚାରିକଡ଼ରେ ଶୁଭକାମନାର ହାର ଉଦବେଗଜନକ ଭାବେ ହ୍ରାସ ପାଉଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ।ସେ କହିଛନ୍ତି ସମୟ ଥିଲା ଆଗରୁ ଅନ୍ୟ କାହାର ଦୁଃଖରେ ଆମେ ସମଦୁଃଖୀହେଉଥିଲେ । ସୁଖରେ ସୁଖୀ ହେବା ପାଇଁ ଶୁଭାକାଂକ୍ଷୀଟିଏ ଖୋଜିପାଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏବେ ତାହା ପାଇବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରଳ । ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଆଶାରଖିଛନ୍ତିଯେ ଶୀତପରେ ବସନ୍ତ ପରି ଋତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସନ୍ଦେଶ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ, କେବେଦିନେ ସକାଳୁ ଉଠିଲାବେଳକୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଶୁଭ ସାହାନାଇ ବାଜୁଥିବ, ସବୁ ରାତି ଦୀପାବଳୀ ପରିଆଲୋକିତ ହୋଇଉଠିବ । କିଛି ଅନାଗତ ଶୁଭସଙ୍କେତ, ଶୁଭ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି ପ୍ରତି ସେ ଆଶାବାଦୀ । ଏଇ ଦୂରନ୍ତ ଆଶା ହିଁ ଜୀବନର ଅନ୍ୟନାମ ବୋଲି ସେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଛନ୍ତି ।

ଏକ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । 'ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ମଧ୍ୟବୟସ୍କ' ଉପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ମଝି ରାସ୍ତାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ବାଟୋଇ ଆଗପଛ ବିଚାର କରିବା ଭଳି ବୟସର ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ମଣିଷଟିଏ ନିଜ ଜୀବନର ଅଗ୍ରଗତି ଓ ବାକିଥିବା ବାଟର ଏକ ଆକଳନ କରିନିଏ । ଧନୀର ଏ ବାବଦରେ ଚିନ୍ତା ନଥାଏ, ଗରିବ ଲୋକଟିଏ ଅନ୍ନ, ବସ୍ତ୍ରର ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ସବୁକୁ ମାରିଦେଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟବିତ୍ତଲୋକଟିଏ ନା ତା'ର ଅତୀତକୁ ଛାଡ଼ିପାରେ ନା ଭବିଷ୍ୟତର କଳ୍ପନା, ଯୋଜନା, ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇପାରେ । ଲେଖକଙ୍କ ନଜରରେ ମଧ୍ୟବିତ୍ତଟିଏ ମଧ୍ୟବୟସରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଖୁବ୍ କଷ୍ଟକର, ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ । ଯାହା ଅଛି ଜୀବନରେ ତାକୁନେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟହେବା, ପ୍ରତିଟି ଜିନିଷ ଯାହା ଅପହଞ୍ଚ, ତାକୁ ଅପହଞ୍ଚବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ହିଁ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ମଧ୍ୟବୟସ୍କଲୋକ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ପନ୍ଥା । ଯାହାର ଅନ୍ୟକୌଣସି ବିକଳ୍ପ ପନ୍ଥା ନାହିଁ କିକେବେ ନଥିଲା ମଧ୍ୟ । ସମାଜରେ ଉଚ୍ଚବର୍ଗ, ଧନୀକ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ନୀତିନିୟମ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଆଦର୍ଶବାଦ, ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ବିଭିନ୍ନ କାୟଦା କଟକଣା, ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍କୁଶ ଥାଏ ଜଣେ ମଧ୍ୟବିତ୍ତଲୋକଟିଏ ପାଇଁ । ଯେମିତି ଯୁଗଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ମୁକ୍ତି ନାହିଁ, ସେମିତି ବି ତା'ର ମୁକ୍ତି ନାହିଁ ତା'ର ବର୍ଗ ଓ ବୟସର ମଧ୍ୟମ ସ୍ଥିତି ଓ ସତ୍ତାରୁ ।

ନିଜର ବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁନେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ 'ବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି' ନାମରେ ସ୍ଥାନିତ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ବୃତ୍ତିରେ ଭାରତୀୟ ପୋଲିସ୍‌ସେବାର ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ଲେଖକ । ଏ ଉଭୟ ପରିଚୟର ପରିଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଆପାତତଃ ବ୍ୟାପକ ବିରୋଧାଭାସ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସବୁ ବିରୋଧାଭାସକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ଓ ସନ୍ତୁଳନ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ତଥାପିସେଥିରେ ସଂଶୟ,ବ୍ୟଙ୍ଗ, ଉପହାସ ଓ ଉପେକ୍ଷାର ସାମନା କରିବାକୁ ପଡିଛି ବହୁ ସମୟରେ । ଲେଖାଲେଖି ସେ ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲ୍ ଜୀବନରୁ ପ୍ରାୟ ବାର ତେର ବର୍ଷ ବୟସରୁ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମୂଳତଃ ଜଣେ ଲେଖକ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସେ ପୋଲିସ୍ ପ୍ରଶାସକର ପରିଚୟ ପାଇଛନ୍ତି । ଲେଖକ ଭାବେ ପ୍ରଶାସକର ପରିଚୟ ବା

ପଦବୀର ଆଶାବାଡ଼ିକେବେ ଲୋଡ଼ିନାହାଁନ୍ତି । ଦୁଇଟି କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରିସେ ଜୀବନ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ଜନସେବକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ଜନତାର ରାଜକୋଷରୁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଉଥିବାରୁ ପ୍ରଶାସନିକ ପରିଚୟ ଲେଖକୀୟ ପରିଚୟ ଦୁଇଟିକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଭିନ୍ନ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ବୃତ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା, ଉତ୍କର୍ଷ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ପ୍ରତିସେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ବିଶ୍ୱସ୍ତବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହିଛନ୍ତି । ବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ତୁଳନ ରଖିବା ବାଉଁଶରାଣୀର ଖେଳ ପରି କଠିନ ।ସେ ପ୍ରାୟ ସାହିତ୍ୟିକ ପରିବେଶରେ ନିଜର ବୃତ୍ତିଗତ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତି । ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅପବ୍ୟବହାରଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟିକ ରୁଚିଟି ବିକଶିତ ନୁହେଁ, ଏଣୁ ପେଶା ଓ ନିଶା ମଧ୍ୟରେ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ସୀମାରେଖା ଟାଣିଦେଇ ସେ ଜୀବନ ଜୀଇଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଲେଖକ-ପ୍ରଶାସକର ଦ୍ୱୈତ ପରିଚୟର ଉଲ୍ଲେଖ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷ ରୁଚିକର ବା ଗ୍ରହଣୀୟ ହୁଏନାହିଁ । ଉଭୟ ପରିଚୟକୁ ଅଲଗା ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ମାନ୍ୟତା ଦେବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ତେବେ ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନାନୁଭୂତିରୁ ଶିଖିଛନ୍ତି ଯେ ବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଏବଂ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅନତିକ୍ରମ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣରେଖା ଟାଣିବା ମଧ୍ୟ ଅବାସ୍ତବ । ସମୟ ଓ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଆତ୍ମା ଦେବତା, ଓଡ଼ିଆ ଅସ୍ମିତାର ଆଧାର, ସାଧାରଣ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ମନରେ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଓ ସମର୍ପଣ ଭାବ ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଗଭୀର ଉତ୍ସୁକତା ଭରି ରହିଥିଲା । ସେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଏସ୍.ପି ଭାବେ ପ୍ରାୟ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ସେହିଠାରେ ରହଣି 'ଳରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନେଇ ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗେନିଭା ଅନୁଭୂତି ରହିଛି ତାହାକୁ 'ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ଶରଣ' ପ୍ରବନ୍ଧ ଶୀର୍ଷକରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁରୀରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ରଥଯାତ୍ରାର ସୁପରିଚାଳନା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱ । ଲେଖକ ସେହି ଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାହ ଦ୍ୱାରା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବାକରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିବାରୁ ନିଜକୁ କୃତାର୍ଥ ମନେକରିଛନ୍ତି । ରଥଯାତ୍ରାକୁ ନେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ଯେଉଁ ଅପାଶୋରା ଅନୁଭୂତି ରହିଛି, ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ ନେଇ ଗପ, କବିତା ଓ ଗୀତ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପରି ସାଇବାବାଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ବିଶ୍ୱାସ ଥିବା ଜଣାଯାଏ । ସେ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ଯେ ସାଇନାଥଙ୍କ କରୁଣାରୁ ଜୀବନର ସର୍ବାଧିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ସମୟରେ ସେ ବଞ୍ଚିବାର ରାହା ପାଇଛନ୍ତି । ଉଭୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ସାଇବାବାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଭକ୍ତି ଓ ନିଷ୍ଠା ରହିଛି ।

'ସମ୍ପର୍କ'ର ପରିଭାଷା -

ମଣିଷ ଏକ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ । ସମାଜରେ ସମ୍ପର୍କ ହିଁ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଏକ ବନ୍ଧନ । ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ ମଣିଷକୁ ଦିଏ ଆନନ୍ଦ ଓ ପ୍ରେରଣା । ଏହିଭଳି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ 'ସମ୍ପର୍କ' ଶୀର୍ଷକରେ ତାଙ୍କ ସହ ଯୋଡି ହୋଇଥିବା ସମ୍ପର୍କ ସବୁକୁ ସ୍ଥାନିତ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ 'ମୋ ବାପା' ଶୀର୍ଷକରେ ନିଜ ବାପାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା କହିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ଭୂମିକା ବେଶ୍ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବାପା ଥିଲେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସବୁଠୁ ବଡ ମହାନାୟକ, ଆଦର୍ଶ ପୁରୁଷ, ରୋଲ୍ ମଡେଲ୍ । ତାଙ୍କ ବାପା ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ଅର୍ଥସେବାର ଜଣେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀ । ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଥିଲେ ପାରଙ୍ଗମ, ତା'ସହ ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ସାଧୁତା, ସ୍ୱଚ୍ଛତା ତଥା ନମ୍ର ଓ ବିନୟୀଭାବ ଯୋଗୁଁ ସେ ଥିଲେ ଅଜାତଶତ୍ରୁ, ନିର୍ବିବାଦୀୟ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟ । ତାଙ୍କର ଆଉ ଏକ ପରିଚୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ଅଭିନେତା ଓ ନାଟ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାବେ । ନାଟକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଛଡା ତାଙ୍କ ବାପା 'ଦେବଯାନୀ'-ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର, 'କର୍ଣ୍ଣାର୍ଜୁନ-ନାଟକ', 'କପେ କଫି'-ନାଟକରେ ଅଭିନୟ କରିଥିଲେ । ଚାକିରୀ ଛାଡିବାର ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ତାଙ୍କ ବାପା ହୃଦଘାତରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ପୁରୀର ବଡଦାଣ୍ଡ, ମହୋଦଧି, କଳାଠାକୁରଙ୍କୁ ନେଇ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଯାହାର ନାମ ହୋଇଥାଆନ୍ତା 'ଶରଧା ବାଲି' । ବାପାଙ୍କର ସେହି ଅଧୁରା ସ୍ୱପ୍ନକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଦେବାଶିଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।ବାପାଙ୍କ ପରି ସବୁ ପୁଅ ଝିଅମାନଙ୍କର ଆଉ ଏକ ଆବେଗର ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡି ହୋଇଥାଏ ମା'ଙ୍କ ସହିତ । ଜୀବନର ସବୁ ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ସହି ସନ୍ତାନକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିବା ମା ହିଁ ଆମକୁ ମଣିଷ କରି ଗଢ଼େ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କ ବୋଉଙ୍କ ପାଖରୁ ଶୁଣିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଜନ୍ମ ହେଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ପିଲାଦିନ କିଣାବିକାରେ ହିଁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । କଥାଟା ଥିଲା ଏହିପରି କି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଜନ୍ମ ହେଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଘରର ଗୋଟେ ଗାଈ ମରିଯାଇଥିଲା । ପୁଅ ଜୀବନ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ ନଆସୁ ସେଥିପାଇଁ ଧାଈମା' ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ଦଶ ପଇସାରେ ବିକ୍ରି କରିଦିଆଯାଇଥିଲା । ବ୍ରତଘର ପୂର୍ବରୁ ପୁଣି ଧାଈମା ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ପାଖରୁ ଦଶପଇସାରେ କିଣାଗଲା । ପିଲାଦିନୁ ସେ ବୁଢ଼ୀମା'କୁ ମାଆ

ଡାକୁଥିଲେ, ମା'କୁ ବୋଉ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ତିନିଟିନିଟି ମାଆ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କର 'ମୋ ମାଆ' ଶୀର୍ଷକରେ ତିନିଜଣ ମାଆଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବୁଢ଼ୀ ମା'ର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଥିଲା ନିଃସର୍ତ୍ତ ଓ ଅନେକାଂଶରେ ଅନ୍ଧ ଓ ଅପ୍ରମିତ । ଏଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ତିନିଭଉଣୀ ବହୁତ ଈର୍ଷା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବୋଉ ଥିଲେ ଖୁବ୍ ପାରିବାର ଲୋକ । ଚାଷ କାମ, ଘର କାମ, ବାଡିବଗିଚା, ଘର ତୋଳା, ମୂଲିଆ ମଜୁରି ଏସବୁର ତଦାରଖରେ ସେ ଥିଲେ ବେଶ୍ ପାରଙ୍ଗମ ଏହା ସହିତ ସେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ବହି ପଢ଼ନ୍ତି, ବିଶେଷତଃ ବଙ୍ଗଳା ଓ ହିନ୍ଦୀ ସାହିତ୍ୟ । ଧାଇମା ସରସ୍ୱତୀ ବିଷୟରେ ଖୋଜ୍ ଖବର ଏ ପରିଣତି ବିଷୟରେ ନ ରଖିଥିବାରୁ କ୍ଷୋଭ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ସେ ପରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଥିଲେ ଯେ ଧାଇମା ସରସ୍ୱତୀ କେବେଠୁ ଆରପାରିକୁ ଚାଲିଗଲାଣି ବୋଲି । ବାପାଙ୍କ ପରେ ବୋଉ ହିଁ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ପାଇଁ ସବୁ କିଛି । କିନ୍ତୁ କାଳର ବିଡମ୍ବନା ସେ ମଧ୍ୟ ବେଶିଦିନ ରହିଲେ ନାହିଁ । ଏହି ଘଟଣା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ ବେଶ୍ ମର୍ମାହତ କରିଥିଲା । 'ମୋ'ଜେଜେ ବାପା' ଶୀର୍ଷକରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜ ଜେଜେବାପାଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ଛାତ୍ର ଜୀବନ କଟିଥିଲା ନୀଳଗିରିରେ ଜେଜେବାପା ଓ ଜେଜେମାଙ୍କ ପାଖରେ ରହି । ତାଙ୍କ ଜେଜେବାପା ଥିଲେ ନୀଳଗିରି ବାର୍‌ର ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଡଭୋକେଟ୍ । ସେ ସବୁଦିନ ଧୋତି କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି କଚେରୀ ଯାଉଥିବାରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀମାନେ ଡାକୁଥିଲେ 'କଚେରୀ ବାପା' । ଆଡଭୋକେଟ୍ ସହିତ ସେ ଥିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚ୍ଚୋଟ, ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଏବଂ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ମଣିଷ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କ ଜେଜେବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ହିଁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଓ ଓଡ଼ିଆରୁ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଥିବା ୱାର୍ଡକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଖସ୍ଥ କରି ଦେଇ ପରୀକ୍ଷାରେ ସଫଳତାର ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ତାହା ବଦଳରେ ଜେଜେବାପାଙ୍କଠାରୁ ଫୁଲପ୍ୟାଣ୍ଟ ଓ ଫୁଲପକା ସାର୍ଟ ତିଆରି କରି ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ଜେଜେବାପାଙ୍କୁ ନେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀର ଅନେକ ସ୍ମୃତି ରହିଛି । ସ୍ୱାଭିମାନ ଓ ଆତ୍ମସମ୍ମାନର ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ଜେଜେବାପାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରୁ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ 'ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ' ଶୀର୍ଷକରେ ନିଜର ପତ୍ନୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀର ମାନେ ହେଉଛି ପତିର ସୁଖ ଦୁଃଖର ସାଥୀ, ସହଧର୍ମିଣୀ, ସହଗାମିନୀ, ସହଯାତ୍ରିଣୀ ଭାବେ ପତ୍ନୀ ପତିର ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ ଶରୀରର ଅଧିକାରିଣୀ । ଏହା ସହିତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କୁହନ୍ତି:- "ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପତ୍ନୀ କେବଳ ପତିର ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ନୁହେଁ । ଜୀବନସାଥୀ ଭାବରେ ତା'ର ଅଧିକାରର ବଳୟ ପତିର ସମଗ୍ର ଶରୀର, ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗର ଦୈହିକ ପରିସୀମାକୁ ଅତିକ୍ରମଣ କରି ପତିର ଆତ୍ମା ଓ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ତା'ର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆଧିଭୌତିକ ସତ୍ତା ଯାଏଁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ।" ('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ', ପୃଷ୍ଠା-୫୮) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସବୁ ସମ୍ପର୍କକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଲା ଭଳି ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବିଛନ୍ତି । ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବେ ଏବଂ ସମାଜ ସ୍ୱୀକୃତି ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ଗୋପନୀୟତା ଓ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅତୁଟ ବିଶ୍ୱାସର ସର୍ତ୍ତ ଭଙ୍ଗ ନକରି ତାଙ୍କ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଯାହା କହିହେବ, ତାହା କହିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ । ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଡକ୍ଟର ଝୁମକୀ ରଥ କଟକସ୍ଥିତ ଜାତୀୟ ବୀରକିଶୋର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରନ୍ତି । ସେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଶିଶୁର ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ଉଚ୍ଚତର ଗବେଷଣା କରିସେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ପି.ଏଚ୍.ଡି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ତେବେ ସେ ଜଣେ ସୁଗାୟିକା ଭାବେ, ବିଶେଷତଃ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତର ଜଣେ ସୁନାମଧନ୍ୟ କଣ୍ଠଶିଳ୍ପୀ ଭାବେ ସୁପରିଚିତା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କର ବୈବାହିକ ଜୀବନ ବିଷୟରେ କୁହନ୍ତି:- "ଆମ ବୈବାହିକ ଜୀବନର ମୂଳରୁ ହିଁ ଝୁମକୀ ମୋର ବାନ୍ଧବୀ, ଜୀବନସାଥୀ, ସୁହୃଦ୍, ସୋଲମେଟର ଭୂମିକା ନିଭେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ସମାଜ ସମ୍ମତ ପତ୍ନୀ ଓ ବୋହୂର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେ ତୁଲାଇଛନ୍ତି ଖୁବ୍ ନିଷ୍ଠା ଓ ଆନ୍ତରିକତାର ସହ ।"('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃଷ୍ଠା-୬୦) ଏହି କଥା ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ ଭାରତୀୟ ପୋଲିସ୍ ସେବାର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ଉପୁଜିଥିବା ନାନାଦି ବୃତ୍ତିଗତ ସମସ୍ୟା, ଚାପ, ଅବସାଦ ଓ ଆଶଙ୍କାର ଏକକ ସହଭାଗିନୀ ହେଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଝୁମକୀ ରଥ । ସଂସାରରୁ ମୁକ୍ତିଦେଇ ସାହିତ୍ୟଆଡକୁ ପାଦ ବଢେଇବାର ସୁଯୋଗ ଦେବାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ରଥଙ୍କ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କୁହନ୍ତି ଶ୍ରୀମତୀ ରଥ ବାସ୍ତବିକ ଭାବେ ତାଙ୍କର ବଧୂ ନୁହେଁ, ବନ୍ଧୁ; ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ନୁହେଁ, ପ୍ରିୟ ସଖୀ, ସହଚରୀ, ସହଧର୍ମିଣୀ, ସହଭାଗିନୀ, ସହଯାତ୍ରିଣୀ, ସୁହୃଦ୍, କମ୍ପାନିୟମ୍, ସୋଲମେଟ ବୋଲି ।

ଜୀବନର ଚଲାପଥରେ ନିତିଦିନ କିଛି ଜଣା, କିଛି ଅଜଣା ଲୋକଙ୍କ ସାଥିରେ ଆମ ସଭିଙ୍କର ଭେଟ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ହାତଗଣତି କିଛି ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଆମମାନଙ୍କ ମନରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ଭାବନା ଆସେ । ସେ ଚିହ୍ନା ବା ଅଚିହ୍ନା ହୁଅନ୍ତୁ, ଆମମାନଙ୍କୁ ଲାଗନ୍ତି ପ୍ରିୟଜନ ପରି । ଏଇ ପ୍ରିୟଜନଙ୍କୁ ନେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ 'ଅନନ୍ୟା'

ଶୀର୍ଷକରେ ଗାଳ୍ପିକା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ରାଉତରାୟଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗାଳ୍ପିକା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ରାଉତରାୟ ସେମିତି ଏକ ମଣିଷ ଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ହିଁ ଲାଗେ ନିଜର ଏକାନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟ,ପରିଚିତ ପ୍ରିୟଜନ ପରି । ଗାଳ୍ପିକା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ରାଉତରଙ୍କ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହନ୍ତି ଯେ, "ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଥିଲେ ଜଣେ ଭଲଲୋକ, ଜଣେ ଦରଦୀ ମଣିଷ, ଆକାଶ ପରି ପରିବ୍ୟାପ୍ତ, ପୁଣି ସମୁଦ୍ର ପରି ଉଦାର ।"('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃଷ୍ଠା-୬୩) ଅନେକ ସାଧାରଣ ମାମୁଲି ଘଟଣା, ସାଧାରଣ ଚରିତ୍ରକୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଖୋଜୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ, ଫିଚର, କଥା ସାହିତ୍ୟର ଉପାଦାନ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ରାଉତରାୟଙ୍କ ଆକସ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ ମର୍ମାହତ କରିଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ 'ମୋ'ଗୁରୁ' ଶୀର୍ଷକରେ ନିଜ ଗୁରୁ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଗୁରୁ ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଯାଇ ସେ ବିଷୟରେ ମତ ପୋଷଣ କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ,"ଶିକ୍ଷକ ଓ ଗୁରୁର ପରିଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଯୋଜନ ଯୋଜନର ବ୍ୟବଧାନ । ଶିକ୍ଷକତା ଏକ ବୃତ୍ତି,ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷକରୁ ଗୁରୁର ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ପଦବୀକୁ ଉନ୍ନତିହେବା ପାଇଁଲୋଡ଼ା ଅସାଧାରଣ ତ୍ୟାଗ, ଜ୍ଞାନ, ଉପଲବ୍ଧି, ଉଦାରତା, ମହାନୁଭବତା, ଶିଷ୍ୟକୁଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ଗଢ଼ିତୋଳିବାର ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଓ ସାଧନା ।" ('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃଷ୍ଠା-୬୬) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ସ୍କୁଲ୍ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ୟୁନିଟ୍-୯ର ଏକ ଫ୍ଲାଟରେ ଚାଲୁଥିବା ସରକାରୀ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲରୁ, ଯାହାର ନାମ ଥିଲା ରିଜିଓନାଲ୍ କଲେଜ୍ କଲୋନୀ ୟୁ.ପି ସ୍କୁଲ୍ । ସେହି ସ୍କୁଲର ସାର୍ ଥିଲେ ହାଡିବନ୍ଧୁ ସାର୍ । ଏହି ସାର୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଟିଉସନ୍ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ । ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ବୃତ୍ତି ପରୀକ୍ଷାରେ ସଫଳତାର ସହ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣହେବାରେ ହାଡିବନ୍ଧୁ ସାରଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଏବଂ ପରିଶ୍ରମ ବହୁତ ଭାବରେ ସହାୟ ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଭାରତୀୟ ପୋଲିସରେ ଯୋଗ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁବେଳେ ଭଲମନ୍ଦ କଥା ବୁଝିଆସିଛନ୍ତି ହାଡିବନ୍ଧୁ ସାର୍ । ସେଥିପାଇଁଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜ ବାପା ଓ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ଅଭୟ ହସ୍ତ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ମଥା ଉପରେ ଝଙ୍କାଳିଆ ଗଛର ଗହଳ ଛାଇ ହୋଇ ରହିଥାଉ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

'ମୋ'ସ୍କୁଲ୍ ମୋ'ସାର୍' ଶୀର୍ଷକରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜର ହାଇସ୍କୁଲର ଜୀବନ ଓ ସାରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ପଢିଥିବା ହାଇସ୍କୁଲର ନାମ ହେଉଛି ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର ରାଜନୀଳଗିରି ସ୍ଥିତ କୈଳାସ ଚନ୍ଦ୍ର ହାଇସ୍କୁଲ । ଏହା ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ସ୍କୁଲ୍, ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ମିଳୁଥିବା ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ମେଧାବୃତ୍ତି ପାଇଥିବା ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଓ ବିଶେଷ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ ଏହିସ୍କୁଲ୍ । ବୃନ୍ଦାବନ ସାର୍ ଥିଲେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ । ସେ ଜଣେ ନୀତିନିଷ୍ଠ,ସାଧୁ ଏବଂ ଛାତ୍ରବତ୍ସଳ ଶିକ୍ଷକ ଭାବେ ବେଶ୍ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି ।ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ହାଇସ୍କୁଲ ଜୀବନର ଦୁଇ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ଥିଲେ ବିନାୟକ ସାର୍ ଯିଏକି ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତ ପଢାଉଥିଲେ ଏବଂ ଶିଶିର ସାର୍ ଗଣିତ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ପଢାଉଥିଲେ । ଦୁଇଜଣ ସାରଙ୍କ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀମାନେ ଟିଉସନ ହେଉଥିଲେ । ଏହି ଦୁଇ ସାରଙ୍କ ପାଖରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଆଡକୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ସହ ଅଭିନୟ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ସଫଳତା ପାଇଛନ୍ତି ତାହାର ଶ୍ରେୟ ଏହି ଦୁଇସାରଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି ।

'ସାହିତ୍ୟ'ର ସ୍ୱର-

'ମୁଁ କାହିଁକି ଲେଖେ' ଶୀର୍ଷକରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜର ଲେଖକୀୟ ଜୀବନ ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସେ ଲେଖିବାରେ ଲାଭ କ'ଣ ? ଜଣେ ଲେଖିଲେ ବା ନ ଲେଖିଲେ ଆଉ କାହାର କି ଯାଏ ଆସେ ? ଏମିତି ଆପାତ ବିରୋଧାଭାସ ଥିବା ଅସୁମାରୀ ପ୍ରଶ୍ନ 'ଜଣେ କାହିଁକି ଲେଖେ' ପ୍ରଶ୍ନ ସହ ଜଡ଼ିତ । ଲେଖକୀୟ ଜୀବନର ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେ ପହଁଞ୍ଚିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରିଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନିଜେ ଦେବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତିଲେଖିଚାଲିବା ହିଁଲେଖକର ଧର୍ମ ।ଯେମିତି ବହିଚାଲିବା ଜଳର ଧର୍ମ, ଛାଇ ଦେବା ଝଙ୍କାଳିଆ ଗଛର ଧର୍ମ ।ତେଣୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରେ ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ଲେଖକୀୟ ଧର୍ମ ନିଭାଇବାରେ ଈଶ୍ୱର ତାଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ସହାୟ ହୁଅନ୍ତୁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ଲେଖକୀୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ପିଲାବେଳୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ସପ୍ତମ, ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢିଲାବେଳେ ହିଁ 'ସୁଚରିତା' ପତ୍ରିକାର କିଶୋର ଫର୍ଦ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କବିତା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଗପ ଦଶମ, ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢିଲାବେଳେ ଲେଖିଥିଲେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉପରେ । ପରେପରେ ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଇଷ୍ଟ ହଷ୍ଟେଲର ମ୍ୟାଗାଜିନ୍ 'ଜାଗରଣ'ରେ କ୍ରୀତଦାସ ନାମକ ଗପ ଯାହା ଦାଦନ ଶ୍ରମିକର ଦୁଃଖ ଓ ଶୋଷଣ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ । ଏହିପରି ଭାବେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଗପ, ଉପନ୍ୟାସ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଉପନ୍ୟାସ, କବିତା, ଗୀତିକବିତା ଇତ୍ୟାଦି ଦିଗରେ

ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରିଛନ୍ତି । ଏହା ସହିତ ଫିଚରଧର୍ମୀ ଲେଖା, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଗଦ୍ୟ ଓ ଲଳିତ ନିବନ୍ଧ ଲେଖିବାର ପ୍ରୟାସ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଲେଖିବାର ଅନେକ କାରଣ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି :- "ଗୋଟିଏ ହେଲା ମନ ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବା କିଛି ଭାବନା, ଚରିତ୍ର ବା ଘଟଣାକୁ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେବା ଏବଂ ସର୍ଜନା ଜନିତ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ସାମୟିକ ମୁକ୍ତି ପାଇବା । ଅନ୍ୟଟିହେଲା ନଲେଖି ପାରିଲେ ମନକୁ ଆସୁଥିବା ତୀବ୍ର ଅସହାୟତା, ଏକପ୍ରକାର ସ୍ଥାଣୁତା ଓ ଆତ୍ମଗ୍ଲାନିର ଦହନରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ।"('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃଷ୍ଠା-୮୦) ସବୁଲେଖକ ପରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତିଯେତେବେଳେ ନିଜର ହାତଲେଖା ଅକ୍ଷର ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ବା ବହି ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ପାଠକୀୟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା, ଶୁଭେଚ୍ଛା, ଅଭିନନ୍ଦନ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳେ ।

'ମୋ ପାଇଁ ଗପର ମାନେ କ'ଣ' ଶୀର୍ଷକରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗପର ମାନେ କ'ଣ ଓ ନିଜର ଗପ ଲେଖିବା ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସଚେତନ ଭାବରେ ଗପର ପ୍ଲଟ୍, ପରିଣତି, ଶୈଳୀ ଆଦି କଥା ନ ଭାବି ଗପଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଗପର ପ୍ରଥମ ଧାଡିକୁ ଖୋଜି, ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘଟଣା, ଚରିତ୍ର, ଦୃଶ୍ୟ, ଭାବନା ବା ଅନୁଭବ ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ସତ୍ତାକୁ କବଳିତ କରେ ସେମିତି ଏକ ମୁଗ୍ଧ , ବିହ୍ୱଳ, ମାୟାଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଗପ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଗପ ଲେଖିସାରିବା ପରେ ନିଜ ପତ୍ନୀ ଓ ପିଲା ଛୁଆଙ୍କୁ ଶୁଣାନ୍ତି, ଜଣେ ସୃଜନଶୀଳ ଶିଳ୍ପୀ ଭାବେ ସେ କେବଳ ଚାହାଁନ୍ତି ଜଣେ କଥାକାର ହେବାକୁ, କହିବାକୁ ଏକଦମ୍ ନିରୋଳା ଓ ନିରୁତା କଥା । ଯେଉଁଥିରେ କାହାଣୀ ଅଛି ଭରପୂର, ଅଛି କଥକତାର ସାବଲୀଳ ଓ ଚମତ୍କାରିତା । ଆକସ୍ମିକତାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଆଉ ଏକ ଆକସ୍ମିକତାରେ ଗପଟି ଶେଷ ହେବ ଏବଂ ତାପରେ ଘଟଣାବଳୀ କ'ଣ ହୋଇପାରେ, ତାହା ପାଠକର କଳ୍ପନା ଉପରେ ଛାଡିଦେବା, ଏହା ଗପର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ବିଭବ ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମନେ କରନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ କୁହନ୍ତି ଯେ :- "ମୋ ପାଇଁ ଗପ ଲେଖିବା ଅଧିକ କଳା, କମ୍ କୌଶଳ; ଅଧିକ ମନର କଥା, କମ୍ ମସ୍ତିଷ୍କର କରାମତି, ଅଧିକ ଆର୍ଟ, କମ୍ କ୍ରାଫ୍ଟ ।"('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃଷ୍ଠା-୮୩)

'ଗପ, କବିତା, ଗୀତିକବିତା' ଶୀର୍ଷକରେ ନିଜ ଗପ, କବିତା, ଗୀତିକବିତା ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କିପରି ଗୀତିକବିତାକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି ସେ ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ସୃଜନତାର ପ୍ରଥମ ଉନ୍ମେଷ ଘଟିଥିଲା କବିତାରୁ । ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ କବିତା 'ଆସିଛି ବରଷା ରାଣୀ', କଲେଜରେ ପଢିଲାବେଳେ 'ଚୁପଚାପ', 'ବାଉଁଶ ବଣର ଗୀତ' ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାକିରୀ ଜୀବନର 'ଝଙ୍କାର' ପତ୍ରିକାରେ କବିତା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଗପଠାରୁ ତାଙ୍କର କବିତା ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ । ଘଟଣାକ୍ରମରେ କବିତାଲେଖା ବନ୍ଦହୋଇଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଗୀତିକବିତା ତାଙ୍କର କାବ୍ୟିକ ସତ୍ତାର ଏକ ନୂତନ ସଂସ୍କରଣ ଭାବେ ଉଭାହୋଇଥିଲା । ନିଜ ଗୀତିକବିତାଲେଖିବା ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କୁହନ୍ତିଯେ -"ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ୟାସେଟ୍, ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ଓ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ପାଇଁ ମୁଁ ଗୀତକବିତାଲେଖିଛି ଏବଂମୋର ଗୀତିକବିତାର ସଂଖ୍ୟା କବିତା ଠାରୁଢେର ଅଧିକ । ସଂଗୀତରେ ମୋର ରୁଚି ଥିବାରୁ ଏବଂ ମୋର ପତ୍ନୀ ଜଣେ ସୁଗାୟିକା ହୋଇଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଗୀତି କବିତା ଲେଖିବାର ଦାୟ ଅଧିକ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଛି ।"('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃ -୮୫) ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ଯେ ଯଦିଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଗପ ଲେଖିବାର ମୋହ ତାଙ୍କୁ କବିତାଠୁ ଦୂରେଇ ନେଇଛି ତଥାପି ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମରୁକେହି ମୁକୁଳି ପାରୁନଥିବା ପରି ଗପର ଅନେକ ଧାଡି ତାଙ୍କ ଅଜଣାତରେ କବିତାର ପଙ୍କ୍ତି ପରି କାବ୍ୟିକ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଆଶାବାଦୀ ଯେ ସମୟ ସାଥ୍ ଦେଲେ ସେ କବିତାକୁ ପୁଣି ନିଜ ହାତ ପାହାନ୍ତାରେ ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।

'ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର' ଶୀର୍ଷକରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜ ଗପ 'ଅଭାବିତ'ର ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଦଣ୍ଡପାଣି ପାତ୍ର ଓରଫ୍ ନାଣ୍ଟୁକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଲେଖିଥିବା ଗପ ଓ ଉପନ୍ୟାସର ଅନେକ ଚରିତ୍ରକୁ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଭେଟିଛନ୍ତି ଓ ଦେଖିଛନ୍ତି ଯଦିଓ ସେ ଚରିତ୍ର ସହ ପରିଚୟର ଅବଧି କେଇ କ୍ଷଣ ବା କେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି, କେଇ ମାସ,କେଇ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥାଇପାରେ । ପ୍ରଥମରୁ କୁହୁଡିଘେରା ଝାପ୍ସାଦେଖାଯାଉଥିବା ଚରିତ୍ରର ମୁହଁ ଅବୟବର ରେଖାଚିତ୍ର ଲେଖିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅନେକାଂଶରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ଯେବେ ସେ କଳ୍ପିତ ଚରିତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ୍ୟାସ ପାଏ, ସବୁଦିନ ପାଇଁ ତାର ମାନସ ଚିତ୍ରପଟ ମନ ଭିତର ସ୍ମୃତିର ଅମାରରେ ସାଇତା ରହେ । କେବେକେବେ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ସେ ଚରିତ୍ରର ଚେହେରା ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝାପ୍ସା, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ରହସ୍ୟମୟ ରହେ ଏବଂ ସେହି ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ସ୍ଥାୟୀ ମାନସ ଛବି ଆଙ୍କି ହୁଏନାହିଁ । ଏସବୁର ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ତାଙ୍କର ଗପ 'ଅଭାବିତ'ର ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଦଣ୍ଡପାଣି ପାତ୍ର ଓରଫ୍ ନାଣ୍ଟୁ ଚରିତ୍ରକୁ 'ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର' କହିବାକୁ ଯାଇ ଲେଖିଛନ୍ତି:-

”‘ଅଭାବିତ’ ଗପର ନାଣ୍ଡୁ ଚରିତ୍ର ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ଲେଖିଥିବା ଗପ, ଉପନ୍ୟାସ, ଉପନ୍ୟାସିକା ଗୁଡିକର ଅଗଣିତ ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର ମୁଖ୍ୟତଃ ଏଇଥିପାଇଁ ଏଇ ଅତି ମାମୁଲି, ସାଧାରଣ ଅଥଚ ଅତି ନିଆରା,ଅସାଧାରଣ, ଦୁର୍ଲଭ, ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ଚରିତ୍ରଟି ଉପରେ ମୋର ସୃଜନର ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାର ସର୍ବାଧିକ ।(‘ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ’,ପୃ -୯୦) ଏ ଚରିତ୍ର ତାଙ୍କର ଶତପ୍ରତିଶତ ମାନସ ସନ୍ତାନ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ‘ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସାର’ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବେ ଜଡିତ । ତାଙ୍କ ମତରେ ସଂସାରକୁ ନେଇ ତ ସାହିତ୍ୟ,ସଂସାର ବ୍ୟତୀତ ସାହିତ୍ୟ କାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ଅତିବେଶୀ ସଂସାରୀ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଖୁବ ବେଶୀ ବିଷୟ ବୁଦ୍ଧି ସମ୍ପନ୍ନ ଲୋକ ମସ୍ତିଷ୍କରୁ ଚିନ୍ତାକରେ, ହୃଦୟରୁ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ସହ ସଂସାରୀ ପରି ସନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ଜଡିତ । ସନ୍ୟାସର ବୈରାଗ୍ୟ, ନିସ୍ପୃହତା, ଯୋଗୀ ସୁଲଭ ନିର୍ଲିପ୍ତତା ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ, ଯାହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାହିତ୍ୟର ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ ହୁଏ । ତେବେ ସଂସାରୀ ମଣିଷ ହୋଇ ବି ଲେଖକ ବା କବିଟିଏ ନିଜର ସୃଜନଶୀଳ ଜୀବନର ଉତ୍ତରଣରେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେଇ ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ, ଅତିମାନସର ସନ୍ଧାନ ପାଏ । ସେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତିଯେ, “ସାହିତ୍ୟ, ସଂସାର, ସନ୍ନ୍ୟାସ ଏସବୁର ସମ୍ପର୍କର କୌଣସି ସରଳ ପରିଭାଷା ନାହିଁ । ଏ ସଭିଏଁ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । (‘ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ’,ପୃ -୯୨) ସେହିପରି ‘ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ’ରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତର ସଂଜ୍ଞା ଦେବାକୁ ଯାଇ କୁହନ୍ତି ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଉଭୟର ଉଭବ ମଣିଷର ସୁକ୍ଷ୍ମ ଚେତନାରୁ, ଉଭୟର ଭାବଭୂମି ମଣିଷର ମନୋରାଜ୍ୟରେ, ଉଭୟ ମଣିଷର ହୃଦୟର ଭାଷା ହିଁ କହନ୍ତି । ସ୍ଥାନ, କାଳ, ପାତ୍ର, ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା ନିର୍ବିଶେଷରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତର ଏହି ସଂଜ୍ଞା ସାର୍ବଜନୀନ ଓ ସର୍ବକାଳୀନ । ସବୁକଳା ପରି ପ୍ରକୃତି ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ । ଯେମିତି ଶବ୍ଦ, ଅକ୍ଷରକୁ ନେଇ ସାହିତ୍ୟ, ସେମିତି ସ୍ୱର ଓ ଶ୍ରୁତିକୁ ନେଇ ସଙ୍ଗୀତ । ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ, ବାଦ୍ୟ ଏ ତିନୋଟିର ସମ୍ମିଶ୍ରଣକୁ ନେଇ ଯେପରି ସଙ୍ଗୀତ ସେହିପରି ଗଳ୍ପ, କବିତା, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ, ପ୍ରବନ୍ଧ ଆଦି ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ସୃଜନକଳାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଓ ଦିଗନ୍ତ । ସାହିତ୍ୟରେ ଦେଖା ଯାଉଥିବା ନବରସ,ଏହି ନଅଟି ନବରସ ମାନସିକତା ବା ମଣିଷର ଭାବାବେଗର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରନ୍ତି । ଏହି ନବରସର ପ୍ରତିଫଳନ ଉଭୟ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ପରିଶେଷରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହିଛନ୍ତି ଯେ:- “ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ବା ନାନ୍ଦନିକତା ହିଁ ସବୁକଳା, ସୃଜନ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ସାହିତ୍ୟର ଆଧାର ଏବଂ ଏହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧର ରୂପାୟନ, ପରିପ୍ରକାଶ ଓ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଳା ସୃଜନ, ସଙ୍ଗୀତ ତଥା ସାହିତ୍ୟ ମ୍ଧ୍ୟମରେ ହୋଇଥାଏ ।” (‘ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ’, ପୃ-୯୯)

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ‘ଗୀତି କବିତା’ଶୀର୍ଷକରେ କହିଛନ୍ତି ଗୀତିକବିତା ହେଉଛି କବିତା ଓ ସଙ୍ଗୀତର ଏକ କମନୀୟ ମିଶ୍ରରୂପ । ଏହା ଗାୟନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ଏହାର ରଚନାରେ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧତା ଓ ଗୀତିମୟତା ଉଭୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଗୀତିକବିତାରେ ଉଭୟ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ସାଙ୍ଗୀତିକ କଳାର ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ ।ଗୀତିକବିତାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ଏହାର ସ୍ମରଣୀୟତା ଖୁବ ଅଳ୍ପ ଶବ୍ଦରେ ଗଳ୍ପ ବା କାହାଣୀଟିଏ କହିବା ବା ଚିତ୍ରଟିଏ ଆଙ୍କିବା ସମ୍ଭବପର ହୁଏ ଗୀତି କବିତା ମାଧ୍ୟମରେ । ସଫଳ ଗୀତିକବିତା ହେବା ପାଇଁ ଉଭୟ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ସାଙ୍ଗୀତିକ ପ୍ରତିଭା ଓ ଅବବୋଧର ସହାବସ୍ଥାନ ନିତାନ୍ତ ଜରୁରୀ । ଗୀତିକବିତାର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଓ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ଓଡ଼ଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତକୁ ଅଧିକ ଲାଳିତ୍ୟ, ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ, ଲାବଣ୍ୟ, ଲାସ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୁତି ମଧୁରତା ପ୍ରଦାନ କରିବ ବୋଲି ଲେଖକ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ‘ଶିଶୁ କିଶୋର ସାହିତ୍ୟ’ରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଶୈଶବ ଓ କୈଶୋର ପ୍ରତିଟି ମଣିଷ ଜୀବନର ଏକ ମହାର୍ଘ ଅଧ୍ୟାୟ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟରେ ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ସାହିତ୍ୟ ଯେତିକି ସମୃଦ୍ଧ, ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ସେଇ ସମାଜରେ ସେତିକି ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅନୁରକ୍ତି । ବହି ପଢ଼ିବାର,ବହିକୁ ଭଲ ପାଇବାର ମୂଳଦୁଆ ପଡିଥାଏ ଜୀବନର ଆଦ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ । ସେତେବେଳେ ଯଦି ଉନ୍ନତ ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ସାହିତ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପଢିବା ଓ ଲେଖିବାର ରୁଚିକୁ ଏହା ସକରାତ୍ମକ ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ଅଧିକ ପାଠକ ଓ ପାଠକୀୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପଠନ ପ୍ରବଣତାର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଥାଏ ଶିଶୁକିଶୋର ସାହିତ୍ୟ । ଆଉ ମଧ୍ୟ କୁହନ୍ତି ଏବେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାର ଓଡ଼ିଆ ପିଲା ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରୁଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ସାହିତ୍ୟକୁ ଉଭୟ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ‘ବାଇଲିଙ୍ଗୁଆଲ’ ବା ‘ଦ୍ୱିଭାଷୀ ସାହିତ୍ୟ’ ରୂପେ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲେ ଏହା ଅଧିକ ଯୁଗୋପଯୋଗ ଓ ଉପାଦେୟ ସିଦ୍ଧ ହେବ । ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରପତ୍ରିକାର ପ୍ରକାଶକ, ଲେଖକ, ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା, ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଣମାଧ୍ୟମ ମାନଙ୍କର ଏକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ ଓ କିଶୋର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଓ ପ୍ରସାରଣ ଦିଗରେ ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କବିତା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ଯାହାର ଶୀର୍ଷକ ହେଉଛି,'ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଗ୍ରଦୂତ : କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ ।' ଏହି ଆଲୋଚନାଟି ଦୀର୍ଘ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠାରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଗଲା । ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଚେତନାର ପରିପ୍ରକାଶ କବିତା ଛଡ଼ା ଗଳ୍ପ, ନାଟକ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆଲୋଚନାର ପରିସର କେବଳ ତାଙ୍କର କବିତାକୁ ନେଇ ସୀମିତ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏହି ଅଲୋଚନାକୁ ଏକ ସମାଲୋଚକୀୟ ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ନୁହେଁ, କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର କବିତାର ଏକ ବିମୁଗ୍ଧ ପାଠକ ଓ ଜଣେ ସୃଜନଶୀଳ ଲେଖକର ଦୃଷ୍ଟି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର କାବ୍ୟିକ ସତ୍ତାକୁକେବଳ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ସାହିତ୍ୟର ବଳୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ରଖିବା ସମୀଚୀନ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହିଛନ୍ତି । ମାର୍କ୍ସବାଦ ସହ ତାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜଡିତ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟରେ ବାମପନ୍ଥୀ ପ୍ରୋପାଗାଣ୍ଡା ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ରହିନାହିଁ । ବାମପନ୍ଥୀ ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭାବିତ ତାଙ୍କର କବିତା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରବଣତା, ଏକ ରୋମାଣ୍ଟିକ ପଦଲାଳିତ୍ୟ, ଗଭୀର ମମତ୍ୱବୋଧରେ ଭିଜା ଏକ ଦରଦୀ ଅର୍ନ୍ତଦୃଷ୍ଟି ଉଙ୍କିମାରେ । ଯାହା ତାଙ୍କୁ କାଳଜୟୀ କବିର ମାନ୍ୟତା ଦିଏ ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହିଛନ୍ତି ।

'କେତେ ଭଲ ଆମ ସାମସମୟିକ କଥା ସାହିତ୍ୟ'ରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କଥା ଓ କଥା ସାହିତ୍ୟର ପରିସରରେ କେବଳ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସକୁ ନେଇ ସ୍ଥାନିତ କରିଛନ୍ତି । ସମସାମୟିକ କଥା ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବେ ଗୌରହରି ଦାସ, ଅଜୟ ସ୍ୱାଇଁ,ଚିରଶ୍ରୀ ଇନ୍ଦ୍ରସିଂ, ହିରଣ୍ମୟ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ଥାନିତ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଗଳ୍ପ ତୁଳନାରେ ଆମ ଉପନ୍ୟାସ ସଂଖ୍ୟା କମ୍ ।ପୂର୍ବରୁ ଲେଖା ଯାଇଥିବା ଉପନ୍ୟାସ ଯେପରି ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ପାଠକ ଓ ପାଠିକାଙ୍କ ଉପରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥିଲା । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ସେମିତି ଲୋକପ୍ରିୟ ଉପନ୍ୟାସ ଓ ଔପନ୍ୟାସିକ ପାଇବା କଷ୍ଟକର । ଲୋକଙ୍କର ପଠନ ସମୟ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହ୍ରାସ ପାଇବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଦୀର୍ଘକାୟ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ କମିଚାଲିଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ 'ନଭେଲା' ବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଉପନ୍ୟାସର ଚାହିଦା ପାଠକଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ରହୁଛି ଏବଂ ବହି ଆକାରରେ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ରୁ ୧୫୦ ପୃଷ୍ଠା ମଧ୍ୟରେ ଲିଖିତ 'ନଭେଲା' ଅଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଉଛି ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ପରିଶେଷରେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଆଗାମୀ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି ଯେ "କେବଳ ଓଡ଼ିଶାର ମାଟି, ପାଣି, ପବନ ମଧ୍ୟରେ ସଙ୍କୁଚିତ ନରଖି ବିଶ୍ୱାୟାନ ବା ଗ୍ଲୋବାଲାଇଜେସନ୍ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ଚରିତ୍ର କଥାବସ୍ତୁ, ଘଟଣା ଆଦି ନେଇ ମୌଳିକ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନାର ଆହ୍ୱାନ ଓ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖୁଥିବା କଥାକାର ଓ ଔପନ୍ୟାସିକ ମାନଙ୍କ ଆଗରେ । ଏଥି ସହିତ ଓଡିଆ ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ ଗୁଡିକର ସଫଳ ଅନୁବାଦ ଏବଂ ଉଭୟ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଏକକାଳୀନ ଲେଖିବାର ଉଦ୍ୟମ ଓଡ଼ିଆ କଥା ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ପାଠକଶ୍ରେଣୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିବ ଏବଂ ଏହାର ଭାବଭୂମୀ ଓ ପୃଷ୍ଠଭୂମୀକୁ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବ।" ('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ',ପୃ-୧୧୫)

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୌରବମୟ ଅଧ୍ୟାୟ ବିଗତ କି ?'ରେ ତାଙ୍କ ବିଚାରରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଅଶୀଦଶକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଦି ଆମେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅଧ୍ୟାୟ ବୋଲି ଗଣିବା, ତେବେ ତା' ତୁଳନାରେ ଆପେକ୍ଷିକ ଭାବେ ନବେଦଶକ ଏବଂ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏଯାବତ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଥମ ଦେଢ଼ ଦଶକର ସାହିତ୍ୟର ମାନରେ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଘଟିଛି କି ନା ଯଦି ଅବକ୍ଷୟ ଘଟିଛି ତେବେ ସେ ଅବକ୍ଷୟର ସ୍ରୋତର ଦିଗ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବନା' ନୁହେଁ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମତ ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସକୁ ଆଲୋଚନାର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି 'ଦି ନିଉ ଏକ୍ସପ୍ରେସ' ଦ୍ୱାରା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଠାରେ ତା-୧୦-୧୦-୨୦୧୫ରିଖରେ ଆୟୋଜିତ 'ଓଡିଶା ଲିଟେରାରୀ ଫେଷ୍ଟିଭାଲ'ରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅଭିଭାଷଣର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲିଖିତ ରୂପ ।

'ଯୁବବର୍ଗ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ'ରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତରୁଣ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଓ ତାର ପାଠକୀୟତା ବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ତାରୁଣ୍ୟ ଓ ଯୌବନ, ଜୀବନର ଏପରି ଏକ ସମୟ ଯେବେ ଆଖିରେ ଥାଏ ଅସୁମାରି ସ୍ୱପ୍ନ, ଶରୀରରେ ଥାଏ ଅଫୁରନ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ଫୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ମନରେ ଥାଏ କିଛି ନୂଆ କରିବାର ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ । ଆଶା, ନିରାଶା, ସ୍ୱପ୍ନ, ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଆବେଗର ସନ୍ଧିକ୍ଷଣରେ ଚିତ୍ରହୋଇରହିଥିବା ଜୀବନର ଏଇ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହିଁ ମଣିଷ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ, ନୂତନତ୍ୱ ଓ ଅଭିନବ ଆମ୍ଭର ବାର୍ତ୍ତାବହ ହେବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟରେ ସୃଜନଶୀଳତା, ନୂତନତା ଓ ଆଧୁନିକତାର ସୂତ୍ରଧର ପାଲଟେ ଏହି ତରୁଣ ଓ ଯୁବବର୍ଗ । ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟର ବହୁଳ

ପାଠକୀୟତା,ଆଲୋଚନା ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ପ୍ରସାର ଓ ପ୍ରଚାରର ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମ ଓ ପ୍ରତିନିଧି ମାଧ୍ୟମ ସାଜେ ଏହି ବର୍ଗ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ମତରେ ସମାଜରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଲେଖକ ଓ ଲେଖିକାମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶ, ଅନୁକରଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, 'ଆଇକନିକ୍ ଫିଗର୍' ଓ 'ରୋଲ୍ ମଡେଲ୍' ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଲେ ଯାଇ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ତରୁଣ ଓ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ହେବେ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ ହେବେ ।" ('ଜୀବନ, ସମ୍ପର୍କ, ସାହିତ୍ୟ', ପୃ -୧୩୬) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ଏହି ଯୁବବର୍ଗ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ତା-୨୩-୩-୨୦୧୬ ରିଖ ପବିତ୍ର ଦୋଳ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ 'କଥା କଳିକା' ପତ୍ରିକାର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱନକ୍ଷେତ୍ର ଉତ୍ସବ ଅବସରରେ ପଠିତ ଭିତ୍ତି ପ୍ରବନ୍ଧ ।

ଏହି ସୃଜନଧର୍ମୀ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଗଦ୍ୟ ସଂକଳନରେ ସ୍ଥାନିତ 'ଲେଖକୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି-ପତର ଫାଙ୍କରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ'ଟି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ । ଉପନ୍ୟାସଟି ଲେଖିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଥିଲା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଯାତ୍ରା । ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ଥିବା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ୨୦୧୨ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୨୩ ତାରିଖ ଦିନ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ସେବେ ସଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ 'ପତର ଫାଙ୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟ' ଉପନ୍ୟାସ ଉପରେ ଆୟୋଜିତ ପୁସ୍ତକ ପାଠ ଓ ଆଲୋଚନା ଉତ୍ସବ ଅବସରରେ ପ୍ରଦତ୍ତଲେଖକୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ସେହିପରି 'ଲେଖକୀୟ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର'ଟି ଭୁବନେଶ୍ୱର ପୁସ୍ତକମେଳା, ୨୦୧୫ ଦ୍ୱାରା ତା-୧୦-୦୨-୧୫ରିଖ ଦିନ ପ୍ରଦତ୍ତ ବିଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ଗଳ୍ପ ସମ୍ମାନ' ଗ୍ରହଣ ଅବସରରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ଲେଖକୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ବିସ୍ତୃତ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ସ୍ୱରୂପ । 'ଲେଖକୀୟ ସାକ୍ଷାତକାର'ରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ନିଜର ସାକ୍ଷାତକାରକୁ ସ୍ଥାନିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସାକ୍ଷାତକାର୍‌ଟିକୁ ନେଇଥିଲେ ପ୍ରଫେସର ବିଜୟ କୁମାର ଶତପଥୀ ପରିଶେଷରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କରିଥିବା ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା ଯଥା ଔପନ୍ୟାସିକ ବିପିନ ବିହାରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କର 'ବିଷୁବରେଖା- ଏକ ପରିକ୍ରମା', ଏବଂ ଔପନ୍ୟାସିକ ତରୁଣକାନ୍ତି ମିଶ୍ରଙ୍କର 'ଶରଦଃ ଶତମ୍' - ମଣିଷର ଅବିରତ ସଂଘର୍ଷର କାହାଣୀକୁ ସ୍ଥାନିତ କରିଛନ୍ତି । ବିଷୁବରେଖା ଉପନ୍ୟାସଟି ଔପନ୍ୟାସିକ ବିପିନ ବିହାରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କର ସପ୍ତମ ଉପନ୍ୟାସ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ଉପନ୍ୟାସଟି ତରୁଣକାନ୍ତି ମିଶ୍ରଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ ଅଟେ ।

ମଣିଷର ଜୀବନ, ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ହିଁ ତାର ସୃଜନକର୍ମକୁ ବହୁ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ । ନିଜର ଆଚରଣ ଓ ଜୀବନଶୈଳୀ ସମାଜରେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ତିଆରି କରାଏ । ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ମଣିଷ ଖୋଜେ ନିଜ ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କୁ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଏ ଜୀବନର ବିକାଶ ପଥରେ । ଜୀବନ, ସଂପର୍କ ଓ ସୃଜନତାକୁଗୋଟିଏ ସଂକଳନ ଭିତରେ ଏକତ୍ରିତ କରି ଏକ ନିଆରା ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେବାଶିଷ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ତ୍ରିଧାରାର ସଙ୍ଗମସ୍ଥଳ । ଗୋଟିଏ ବହିର କଳେବର ମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜ ଅତୀତର ଘଟଣା, ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ ଓ କେତେକ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଏକତ୍ର କରି ପ୍ରକାଶିତ କରିଛନ୍ତି । ଏଇ ଧରଣର ପୁସ୍ତକରେ ପାଠକକୁ ଏକାଧାରାରେ ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଧାରିତ ବିଷୟ ପରଷିଦେଇ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ରହିଛି । ପିଲାଦିନର ଅନୁଭୂତି, କୈଶୋର ମାନସିକତା, ବାଲ୍ୟ ଚପଳତା, କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଜିଜ୍ଞାସା ଜନିତ ଅନୁଭବକୁ ପାଠକଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ପରିବାର ଓ ସମ୍ପର୍କୀୟ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମନରେ ଥିବା ଭାବନାକୁ ପାଠକ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସହ ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ଲେଖକଙ୍କ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଏଥିରେ ସଂଯୋଜିତ କରାଯାଇଛି । ଗପ, କବିତା, ଗୀତିକବିତା ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଆବେଗପ୍ରବଣତା ସଂପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ପେଶା ଓ ନିଶା ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରି ଜୀବନକୁ କିପରି ଗତିଶୀଳ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଲେଖକ ନିଜେ ହିଁ ତାର ଏକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ । ବାସ୍ତବରେ ଲେଖକଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ, ବୃତ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନକୁ ଏକ ସମାନ୍ତରରେ ରଖି ବିଚାର କଲେ ତହିଁରେ ଲେଖକଙ୍କ ମହନୀୟତା ଫୁଟିଉଠେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧ - ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଦେବାଶିଷ, ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କ ସାହିତ୍ୟ, ଅଗ୍ରଦୂତ, ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ, ୨୦୧୬ ।

ଗବେଷକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ,

ରେଭେନ୍ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଟକ-୩